

Международно изследване на уменията за
четене на учениците в 4. клас

PIRLS 2011

**Примерни текстове със задачите
към тях и ръководствата за
оценяването им**

Вражески сладкиш

от Дерек Мансън
илюстрации Тара Калахън Кинг

Лятото бе прекрасно, докато Джереми Рос не се премести точно до моя най-добър приятел Стенли. Не харесвах Джереми. Организира парти, а аз дори не бях поканен. Но най-добрият ми приятел Стенли беше сред поканените.

Никога преди не бях имал враг, докато Джереми не се премести в квартала. Татко ми каза, че когато бил на моята възраст, той също имал врагове. Но знаел начин да се отърве от тях.

Татко измъкна овехтял лист хартия от една готварска книга.

– Вражески сладкиш – рече доволно той.

Може би се чудите какво точно има във Вражеския сладкиш. По думите на татко рецептата била толкова тайна, че дори на мен не можел да каже. Умолявах го да ми каже нещичко – каквото и да е.

– Ще ти кажа следното, Том – рече ми той. – Вражеският сладкиш е най-бързият известен начин да се отървеш от враговете си.

Това ме накара да се замисля. Какви ли отвратителни неща трябваше да сложа във Вражеския сладкиш? Занесох на татко земни червеи и камъни, но той ми ги върна.

Излязох навън да играя. През цялото време чувах шумовете, които татко вдигаше в кухнята. В крайна сметка лятото можеше и да бъде прекрасно.

Опитах се да си представя колко ли ужасно щеше да мирише Вражеският сладкиш. Но до мен достигна доста приятен мирис. Щом разбрах, че идваше от нашата кухня се озадачих.

Влязох вътре да попитам татко какво се беше объркало. Вражеският сладкиш не би трябвало да мирише хубаво. Но татко беше хитър.

– Ако мирише лошо, врагът ти никога няма да го изяде – каза ми той. Виждаше се, че вече е приготвял този сладкиш.

Таймерът на фурната иззвъня. Татко си сложи кухненските ръкавици и извади сладкиша. Изглеждаше доста апетитен! Започвах да разбирам.

Но все пак не бях сигурен как действаше този Вражески сладкиш. Какво точно правеше с враговете? Може би от него косата им окапваше или пък дъхът им започваше да мирише. Попитах татко, но без резултат.

Докато сладкишът се охлаждаше, татко ме инструктира какво да правя.

– За да се получи – прошепна ми той, – трябва да прекараш един ден с врага си. Дори още по-лошо – трябва да бъдеш мил с него. Не е лесно. Но само така Вражеският сладкиш ще подейства. Сигурен ли си, че искаш да го направиш?

Разбира се, че бях сигурен.

Просто трябваше да прекарам един ден с Джереми и после той щеше да изчезне от живота ми. Отидох с колелото до къщата му и почуках на вратата.

Когато отвори, Джереми изглеждаше изненадан.

– Ще излезеш ли да си играем? – попитах.

Изглеждаше объркан.

– Ще ида да питам мама – отвърна той. Върна се с обувките си в ръка.

Покарахме малко колела, после обядвахме. След обяда отидохме в къщи.

Странно, но ми беше забавно с моя враг. Не можех да го кажа на татко, тъй като толкова се беше постарал да приготви сладкиша.

Играхме си, докато татко ни извика да вечеряме.

Беше приготвил любимата ми храна. Оказа се, че е любима и на Джереми! Може би в крайна сметка Джереми не беше толкова лош. Започвах да си мисля, че щеше да е добре да забравим за Вражеския сладкиш.

– Татко – рекох. – Толкова е хубаво да имаш нов приятел. – Опитвах се да му подкажа, че Джереми вече не ми беше враг. Но татко само се усмихна и кимна. Сигурно си мислеше, че просто се преструвам.

След вечерята татко донесе сладкиша. Сложи по едно парче в три чинии и подаде една на мен и една – на Джереми.

– Ах! – възкликна Джереми, гледайки сладкиша.

Изпаднах в паника. Не исках Джереми да яде Вражеския сладкиш! Той ми беше приятел!

– Не го яж! – извиках. – Не е хубав!

Вилицата на Джереми спря във въздуха, преди да достигне до устата му. Погледна ме странно. Изпитах облекчение. Бях му спасил живота.

– Ако не е хубав – каза Джереми, – защо баща ти вече изяде половината?

И наистина – татко ядеше Вражеския сладкиш.

– Вкусно – измърмори татко. Седях там и ги гледах как ядат. И косъм не падаше от главите им! Изглеждаше безопасно, така че опитах хапчица. Беше изключително вкусен!

След десерта Джереми ме покани да отида у тях на следващата сутрин.

Колкото до Вражеския сладкиш, още не знам как се приготвя. Продължавам да се чудя дали враговете наистина го мразят, дали косата им окапва или пък дъхът им започва да мирише лошо. Но не знам дали някога ще получа отговор, тъй като просто загубих най-големия си враг.

Въпроси Вражески сладкиш

1. Кой разказва историята?

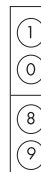
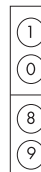
- Ⓐ Джереми
- Ⓑ Бащата
- Ⓒ Стенли
- Ⓓ Том

2. Защо в началото на историята Том мисли Джереми за враг?

3. Напишете **една** съставка, която според Том би трябвало да има във Вражеския сладкиш.

4. Намерете частта от историята до картинката на парче сладкиш: .
Защо Том мисли, че в крайна сметка лятото може и да бъде прекрасно?

- Ⓐ На него му харесва да играе навън.
- Ⓑ Той е развълнуван от плана на баща си.
- Ⓒ Намерил си е нов приятел.
- Ⓓ Той иска да опита Вражеския сладкиш.

5. Как се чувства Том, когато за първи път помирихва Вражеския сладкиш? Обяснете защо се чувства така.

6. Какво според Том може да се случи, когато неговият враг опита Вражеския сладкиш?
Напишете **едно** нещо.

2
1
0
8
9

1
0
8
9

7. Кои са **двете** неща, които бащата на Том му казва да направи, за да подейства Вражеският сладкиш?

8. Защо Том отива в къщата на Джереми?

- А за да покани Джереми на вечеря
- Б за да помоли Джереми да остави Стенли на мира
- В за да покани Джереми да си играят
- Г за да помоли Джереми да бъдат приятели

9. Кое изненадва Том в деня, прекаран с Джереми?

2
1
0
8
9

1
0
8
9

10. Защо по време на вечерята Том започва да си мисли, че с баща му трябва да забравят за Вражеския сладкиш?

- Ⓐ Том не иска да дели десерта си с Джереми.
- Ⓑ Том не мисли, че Вражеският сладкиш ще подейства.
- Ⓒ Том започва да харесва Джереми.
- Ⓓ Том иска да запази Вражеския сладкиш в тайна.

11. Как се чувства Том, когато баща му подава на Джереми парче от Вражеския сладкиш?

- Ⓐ уплашен
- Ⓑ доволен
- Ⓒ изненадан
- Ⓓ объркан

12. Каква тайна за Вражеския сладкиш запазва бащата на Том?

- Ⓐ че това е обикновен сладкиш
- Ⓑ че вкусът му е отвратителен
- Ⓒ че е любимата му храна
- Ⓓ че сладкишът е отровен

13. Прочетете следното изречение от края на разказа:

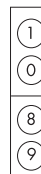
“След десерта Джереми ме покани да отида у тях на следващата сутрин.”

Какво подсказва то за момчетата?

- Ⓐ Те все още са врагове.
- Ⓑ Те не обичат да играят в къщата на Том.
- Ⓒ Те искат да хапнат още Вражески сладкиш.
- Ⓓ Те може да станат приятели в бъдеще.

14. Използвайте прочетеното, за да обясните защо всъщност бащата на Том е приготвил Вражеския сладкиш.

15. Какъв човек е бащата на Том? Дайте пример от нещата, които прави в разказа, за да го докажете.

16. Каква поука можете да извлечете от разказа?

2
1
0
8
9

1
0
8
9

Вражески сладкиш

**Ръководства за оценяване на
въпросите със свободен отговор**

ВРАЖЕСКИ СЛАДКИШ, ВЪПРОС 2

2. Защо в началото на историята Том мисли Джереми за враг?

Цел: Четене с разбиране

Процес: Извеждане на преки заключения

1 – Правилен отговор

Отговорът посочва, че Том мислил Джереми за враг, защото Джереми **не го поканил** на партито си ИЛИ защото Джереми поканил най-добрия му приятел Стенли, **а него не**.

Примери:

- *Том не е бил поканен на партито на Джереми.*
- *Джереми поканил неговия приятел Стенли, а него не.*

ИЛИ, отговорът посочва, че Том се страхувал да не би Джереми да го измести и да стане най-добър приятел на Стенли.

Примери:

- *Том ревнувал от Джереми, защото той се преместил да живее до Стенли.*
- *Джереми откраднал най-добрия му приятел.*

0 – Неправилен отговор

Отговорът не посочва защо Том мислил Джереми за враг. Отговорът може да повтаря думи от въпроса.

Примери:

- *Джереми поканил Стенли на партито си.*
- *Джереми се преместил да живее точно до неговия най-добър приятел (Стенли).*
- *Джереми бил нов в квартала.*
- *Джереми му бил приятел.*
- *Джереми му бил враг.*

Кодове за липсващ отговор

8	Неадминистриран. Грешка при отпечатването или липсваща страница.
9	Без отговор

ВРАЖЕСКИ СЛАДКИШ, ВЪПРОС 3

3. **Напишете една съставка, която според Том би трябвало да има във Вражеския сладкиш.**

Цел: Четене с разбиране

Процес: Търсене и извличане на определена информация

1 – Правилен отговор

Отговорът посочва за съставка **земни червеи** или **камъни**, или и двете.

ЗАБЕЛЕЖКА: Не считайте за правилен всеки отговор, който съдържа недопустима съставка, заедно с допустимите.

Допустими отговори:

- земни червеи
- червеи
- камъни/скали

0 – Неправилен отговор

Отговорът не посочва нито една от двете съставки ИЛИ посочва грешна съставка заедно с верните. Отговорът може да повтаря думи от въпроса или да описва какво би могло да се случи на някого, който е ял от вражеския сладкиш.

Примери:

- *камъни и пръст*
- *червеи и малини*
- *отвратителни неща*
- *тайни съставки*
- *неща, които карат косата ти да окапе*

Кодове за липсващ отговор

8	Неадминистриран. Грешка при отпечатването или липсваща страница.
9	Без отговор

ВРАЖЕСКИ СЛАДКИШ, ВЪПРОС 5

5. Как се чувства Том, когато за първи път помирихва Вражеския сладкиш? Обяснете защо се чувства така.

Цел: Четене с разбиране

Процес: Извеждане на преки заключения

2 – Пълно разбиране

Отговорът посочва, че Том бил **озадачен, объркан или изненадан**, защото Вражеският сладкиш не би трябвало да мирише хубаво, а сладкишът, направен от баща му, ухаел приятно.

ЗАБЕЛЕЖКА: Учениците могат да изразят объркването на Том по разнообразни начини.

Примери:

- *Объркан, защото той си мислел, че е направен от отвратителни неща.*
- *Озадачен. Трябвало да има ужасен мирис.*
- *Почувствал се несигурен. Вражеският сладкиш трябвало да мирише лошо.*
- *Изненадан, защото сладкишът миришел изключително приятно.*

1 – Частично разбиране

Отговорът посочва, че Том бил объркан или изненадан, когато помиришал Вражеския сладкиш за първи път, но **не обяснява защо**.

Примери:

- *Той бил объркан, защото мислел, че Вражеският сладкиш прави нещо лошо на враговете.*
- *Озадачен.*
- *Той се зачудил какво се е объркало.*

ИЛИ, отговорът обяснява защо Том бил озадачен без да посочва чувството.

Примери:

- *Вражеският сладкиш не би трябвало да мирише толкова добре.*
- *Той си мислил, че сладкишът ще мирише лошо.*
- *Той си мислил, че ще мирише лошо, а той миришел хубаво.*

0 – Неправилно разбиране

Отговорът не посочва нито приемливо чувство, нито дава подходящо обяснение.

Примери:

- *Притеснен.*
- *Той помиришал нещо много вкусно.*
- *Той се почувствал гладен.*

Кодове за липсващ отговор

8	Неадминистриран. Грешка при отпечатването или липсваща страница.
9	Без отговор

ВРАЖЕСКИ СЛАДКИШ, ВЪПРОС 6

- 6. Какво според Том може да се случи, когато неговият враг опита Вражеския сладкиш? Напишете едно нещо.**

Цел: Четене с разбиране

Процес: Търсене и извличане на определена информация

1 – Правилен отговор

Отговорът посочва едно от следните възможни последствия от яденето на Вражеския сладкиш.

ЗАБЕЛЕЖКА: Не обръщайте внимание на дребни отклонения от формулировките в текста, ако е ясно какво ученика е имал предвид.

Допустими последствия от яденето на Вражеския сладкиш:

- Неговата коса може да окапе.
- Неговият дъх може да замирише лошо.
- Той ще изчезне.
- Нещо лошо ще се случи с него./Той ще се разболеє (или умре).

0 – Неправилен отговор

Отговорът не посочва нито едно от възможните последствия, изброени по-горе. Отговорът може да повтаря думи от въпроса.

Примери:

- *Той може да го хареса.*
- *Той ще му стане приятел.*
- *Нищо няма да се случи.*
- *Той ще му стане враг.*

Кодове за липсващ отговор

8	Неадминистриран. Грешка при отпечатването или липсваща страница.
9	Без отговор

ВРАЖЕСКИ СЛАДКИШ, ВЪПРОС 7**7. Кои са двете неща, които бащата на Том му казва да направи, за да подейства Вражеският сладкиш?**

Цел: Четене с разбиране

Процес: Търсене и извличане на определена информация

2 – Пълно разбиранеОтговорът посочва и **двете необходими действия**, за да проработи Вражеският сладкиш:

- да прекара **един ден** с врага си
- да бъде **мил** с него.

ЗАБЕЛЕЖКА: Не считайте за правилен всеки отговор, който не включва необходимото време, което трябва да бъде прекарано с врага (един ден).

Примери:

- *да бъде мил с врага си цял ден*
- *да прекара цял ден с Джереми и да бъде мил*
- *да бъде мил и да играе с него един ден*
- *да играе цял ден с Джереми и да бъде дружелюбен/любезен*

1 – Частично разбиране

Отговорът посочва само едно от двете необходими действия, които баща на Том му казва да направи.

Примери:

- *да бъде мил*
- *да прекара един ден с него*
- *да играе и да бъде мил*

0 – Неправилно разбиране

Отговорът не посочва ясно нито едно от необходимите действия, които бащата на Том му казва да направи.

Примери:

- *да играе с него*
- *да престанат да бъдат врагове* [Забележете, че бащата на Том не му казва да не бъде враг с Джереми, нито му казва да му бъде приятел.]
- *да го покани на вечеря*
- *да изяде Вражеския сладкиш*
- *да се преструва, че Джереми му е приятел*

Кодове за липсващ отговор

8	Неадминистриран. Грешка при отпечатването или липсваща страница.
9	Без отговор

ВРАЖЕСКИ СЛАДКИШ, ВЪПРОС 9

9. Кое изненадва Том в деня, прекаран с Джереми?

Цел: Четене с разбиране

Процес: Извеждане на преки заключения

1 – Правилен отговор	
Отговорът посочва, че на Том му се сторило забавно времето, прекарано с Джереми ИЛИ че Джереми не бил толкова лош , колкото Том предполагал ИЛИ че те станали приятели/ се сприятелили .	
<u>Примери:</u>	
<ul style="list-style-type: none"> - Той всъщност се забавлявал с Джереми. - Те си прекарвали чудесно. - В крайна сметка Джереми не бил толкова лош. - Те имали много общо помежду си. - Те станали приятели. - Том искал да му бъде приятел. 	
0 – Неправилен отговор	
Отговорът не посочва какво точно изненадва Том в деня, прекаран с Джереми. Отговорът може да повтаря думи от въпроса.	
<u>Примери:</u>	
<ul style="list-style-type: none"> - Том бил изненадан. - Джереми щял да яде от Вражеския сладкиш. 	

Кодове за липсващ отговор	
8	Неадминистриран. Грешка при отпечатването или липсваща страница.
9	Без отговор

ВРАЖЕСКИ СЛАДКИШ, ВЪПРОС 14

14. Използвайте прочетеното, за да обясните защо всъщност бащата на Том е приготвил Вражеския сладкиш.

Цел: Четене с разбиране

Процес: Интерпретиране и обобщаване на идеи и информация

1 – Правилен отговор

Отговорът посочва, че планът на бащата да приготви Вражеския сладкиш е **да накара Том и Джереми да се сприятелят**.

ЗАБЕЛЕЖКА: Отговорът не трябва изрично да посочва, че бащата на Том ги е накарал да прекарат известно време заедно.

Примери:

- Той искал те да бъдат приятели, а не врагове.
- За да има Том нов приятел, а не враг.
- За да ги сприятелят.
- За да ги съдере заедно да играят и така те да станат приятели.
- Той искал те да бъдат приятели и ги събрал да играят заедно.
- Той измамил Том и му помогнал да разбере, че Джереми все пак не е лош.

0 – Неправилен отговор

Отговорът не посочва ясно защо бащата на Том всъщност направил Вражеския сладкиш. Отговорът посочва, че планът на бащата на Том е той **да прекара известно време с Джереми**, но без да посочва очаквания резултат – те да станат приятели или да посочва твърде обща причина (Том изобщо да няма врагове), която не конкретизира отношенията между Том и Джереми.

Примери:

- Той накарал Том да поиграе с Джереми.
- За да могат те да се съберат на вечеря.
- За да могат те да се опознаят.
- Той мислил, че сладкишът ще проработи и че Джереми ще изчезне.
- За да няма Том врагове.

Кодове за липсващ отговор

8	Неадминистриран. Грешка при отпечатването или липсваща страница.
9	Без отговор

ВРАЖЕСКИ СЛАДКИШ, ВЪПРОС 15

15. Какъв човек е бащата на Том? Дайте пример от нещата, които прави в разказа, за да го докажете.

Цел: Четене с разбиране

Процес: Интерпретиране и обобщаване на идеи и информация

2 – Пълно разбиране

Отговорът посочва **една черта от характера** на бащата на Том, която е основна за неговата роля в разказа (напр. грижовен, умен, добър, хитър, потаен) и посочва **едно негово действие** от текста в нейна подкрепа.

Примери:

- Той е грижовен, защото искал да помогне на сина си да намери приятели.
- Той е умен, тъй като намерил начин момчетата да се опознаят.
- Той е човек, който може да пази тайна. Той успял да скрие от Том, че Вражеският сладкиш всъщност е обикновен сладкиш.
- Той е добър. Той искал Том и Джереми да се опознаят и сприятелят.

1 – Частично разбиране

Отговорът посочва **една черта от характера** на бащата на Том, но без да посочва действие на бащата в нейна подкрепа. Чертата от характера на бащата може да бъде описана с повече от една дума.

ИЛИ, отговорът описва **действие** на бащата, ясно **подказващо какъв човек е той**.

Примери:

- Той бил грижовен. / Той се грижил за сина си.
- Той искал да помогне на Том.
- Той бил умен като направил сладкиша. [Забележете, че направата на сладкиша не е подходящ пример за интелигентността на бащата.]

0 – Неправилно разбиране

Отговорът не посочва приемлива черта от характера на бащата или посочва твърде обща такава, като по никакъв начин не посочва негово действие в подкрепа.

Примери:

- Той бил гадняр.
- Той бил добър готвач. Той изпекъл сладкиш. [Забележете, че добър готвач не е характерна черта.]

ИЛИ, отговорът описва действие на бащата от текста, без да показва какъв човек е той.

- Той казал на Том да поиграе с Джереми.
- Той накарал Том да мисли, че сладкишът ще проработи.
- Той запазил рецептата в тайна.

Кодове за липсващ отговор

8 Неадминистриран. Грешка при отпечатването или липсваща страница.

9 Без отговор

ВРАЖЕСКИ СЛАДКИШ, ВЪПРОС 16**16. Каква поука можете да извлечете от разказа?**

Цел: Четене с разбиране

Процес: Анализ и оценка на съдържанието, езика и структурата на текста

1 – Правилен отговор

Отговорът съдържа правилна оценка на основното послание или темата на разказа, която разкрива колко е важно да **дадеш шанс** на една връзка да се развие преди да отсъдиш кой ти е приятел и кой враг ИЛИ показва, че е възможно да си **промениш отношението** към някого.

Примери:

- *Не съди за някого преди да го опознаеш.*
- *За да ти стане някой приятел първо трябва да му дадеш шанс.*
- *Дори враг може да ти стане приятел.*
- *Опитай се да харесаш враговете си. Те може да ти станат приятели.*

0 – Неправилен отговор

Отговорът не съдържа приемлива оценка на основното послание или темата на разказа. Отговорът може да се отнася за подтема от текста или да **генерализира основното послание чрез клишета или поговорки**.

Примери:

- *Не яж Вражески сладкиш.*
- *Винаги можеш да имаш нови приятели.*
- *Прави добро, за да получиш добро.*
- *По-добре е да имаш приятели, отколкото врагове.*
- *Не е хубаво да не поканиш някого на твоето парти.*
- *Не трябва да имаш врагове.*
- *Бъди мил и добър към всички.*

Кодове за липсващ отговор

8	Неадминистриран. Грешка при отпечатването или липсваща страница.
9	Без отговор

Загадката на ГИГАНТСКИЯ зъб

Фосилите са останки от живи същества или растения, живели на Земята много, много отдавна. От хиляди години хората намират фосили в скали и камъни и край езерата. Днес ние знаем, че някои от тези фосили са от динозаври.

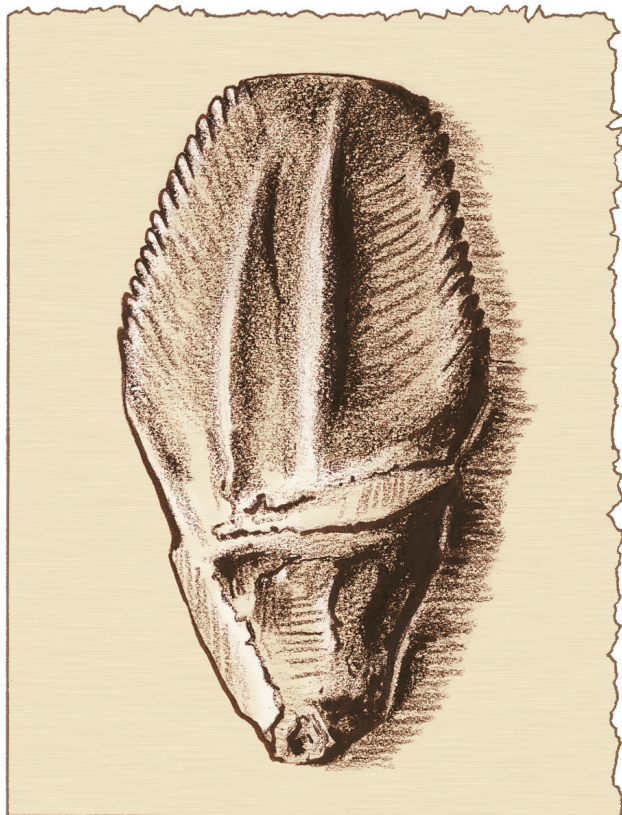
Преди много време хората, които намирали огромни фосили, не знаели какво представляват те. Някои смятали, че огромните кости са от големите животни, които били виждали или за които били чели – като хипопотамите или слоновете. Но някои от намерените кости били твърде големи дори и за най-големия хипопотам или слон. Тези огромни кости накарали някои хора да вярват във великаните.

Преди стотици години във Франция на един мъж на име Бернар Палиси му хрумнала друга идея. Той бил известен грънчар. Докато изработвал керамични съдове, той намирал в глината миниатюрни фосили. Палиси изследвал фосилите и написал, че това са останки от живи същества. Тази идея не била нова. Но Бернар Палиси написал също, че някои от тези същества вече не живеели на Земята. Те били изчезнали напълно. Били измрели.

Дали Бернар Палиси получил награда за откритието си? Не! Хвърлили го в затвора заради идеите му.

Постепенно някои хора започнали да приемат новите идеи за това, какъв може да е бил светът преди много време.

После, през двадесетте години на XIX век, в Англия бил намерен огромен фосил на зъб. Разправят, че Мери Ан Мантел, съпругата на специалиста по фосилите Гидеон Мантел, се разхождала, когато забелязала нещо, което приличало на огромен каменен зъб. Мери Ан Мантел разбрала, че огромният зъб е фосил, и го занесла у дома при съпруга си.

Когато погледнал фосила за първи път, Гидеон Мантел решил, че е принадлежал на тревопасно, тъй като бил плосък и имал ръбове. Бил износен от дъвченето на храна и почти толкова голям, колкото зъб на слон. Но изобщо не приличал на слонски зъб.

Фосил на зъб в естествена големина

Гидеон Мантел успял да определи, че полепналите по зъба парченца скала са много стари. Той знаел, че в този вид скали се намирили фосили от влечуги. Дали зъбът можел да е на гигантско тревопасно влечуго, което дъвчело храната си? Влечуго, което вече не живеело на Земята?

Гигантският зъб наистина озадачил Гидеон Мантел. Никое влечуго, което познавал, не дъвчело храната си. Влечугите гълтали храната си, затова зъбите им не се износвали. Това било загадка.

Гидеон Мантел отнесъл зъба в един лондонски музей и го показал на учените. Никой от тях не се съгласил с Гидеон Мантел, че това можело да е зъб на гигантско влечуго.

Гидеон Мантел се опитал да намери влечуго, което имало зъб, подобен на гигантския. Дълго време не успял да открие нищо. После един ден се запознал с учен, изучаващ игуаните. Игуаната е голямо тревопасно влечуго, обитаващо Централна и Южна Америка. То може да достигне метър и половина на дължина. Ученият показал на Гидеон Мантел зъб на игуана. Най-после! Този зъб на съществуващо влечуго приличал на загадъчния зъб. Само че вкаменелият зъб бил много, много по-голям.

Игуана

Рисунка на зъб на игуана в естествена големина от тетрадата на Гидеон Мантел

Тогава Гидеон Мантел решил, че вкаменелият зъб е принадлежал на животно, което е приличало на игуана. Само че животното не било дълго метър и половина. Гидеон Мантел смятал, че дължината му е достигала тридесет метра! Той нарекъл животното *игуанодон*, което означава “зъб на игуана”.

Гидеон Мантел не разполагал с цял скелет на *игуанодон*. Но по костите, които бил събрал през годините, се опитал да прецени как би трябвало да е изглеждал. Според него костите показвали, че създанието е ходело на четири крака. Приел, че една заострена кост е била рог и нарисувал *игуанодона* с рог на носа.

Как е изглеждал игуанодонът според Гидеон Мантел

Години по-късно били открити няколко цели скелета на *игуанодони*. Те били дълги само около девет метра. Костите показвали, че през част от времето *игуанодонът* е ходел на задните си крака. А онова, което Гидеон Мантел мислил за рог на носа, всъщност било шип на “палеца” на *игуанодона*! Въз основа на тези открития, учените променили представите си за това как е изглеждал *игуанадонът*.

Гидеон Мантел допуснал грешки. Но направил и важно откритие. След първоначалната си идея, че вкаменелият зъб е принадлежал на тревопасно животно, той прекарал много години, събирайки факти и доказателства, за да потвърди правилността на идеите си. Правейки внимателни догадки в хода на работата си, Гидеон Мантел бил сред първите хора, доказали, че преди много време на Земята са живели гигантски влечуги. И после са измрели.

Как днешните учени смятат, че е изглеждал игуанодонът

Преди стотици години Бернар Пасили бил хвърлен в затвора, защото казал почти същото нещо. Но Гидеон Мантел се прочул. Откритието му накарало хората да искат да научат повече за тези огромни влечуги.

През 1842 г. един учен на име Ричард Оуен решил, че тези изчезнали влечуги трябва да имат свое собствено име. Той ги нарекъл *диносавра*. Това означава “страшен гущер”. Днес ние ги наричаме динозаври.

1. Какво представляват фосилите?

- Ⓐ повърхности на камъни и скали
- Ⓑ кости на великан
- Ⓒ останки от много стари живи същества
- Ⓓ зъби на слонове

2. Според текста защо преди много време някои хора вярвали във великаните?

3. Къде намирал фосили Бернар Палиси?

- Ⓐ по скалите
- Ⓑ в глината
- Ⓒ до река
- Ⓓ по пътя

4. Каква била новата идея на Бернар Палиси?

5. Защо Бернар Палиси бил хвърлен в затвора?

- Ⓐ Хората не приемали нови идеи.
- Ⓑ Той копирал идеите си от Гидеон Мантел.
- Ⓒ Той оставял миниатюрни фосили в керамичните си съдове.
- Ⓓ Изучаването на фосили било забранено във Франция.

6. Кой намерил вкаменелия зъб в Англия?

- Ⓐ Бернар Палиси
- Ⓑ Мери Ан Мантел
- Ⓒ Ричард Оуен
- Ⓓ Гидеон Мантел

7. Кое от нещата, които Гидеон Мантел знаел за влечугите, правело вкаменелия зъб озадачаващ?

- Ⓐ Влечугите нямали зъби.
- Ⓑ Влечугите се намирили под скали.
- Ⓒ Влечугите са живели преди много време.
- Ⓓ Влечугите гълтали храната си.

8. Гидеон Мантел смятал, че зъбът може би е принадлежал на различни по вид животни. Довършете таблицата, за да покажете кое го е накарало да мисли така.

	Вид животно	Кое го кара да мисли така
	Тревопасно	Зъбът е плосък и има ръбове.
 1	Гигантско същество	
 1	Влечуго	

1
0
8
9

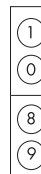
1
0
8
9

9. Защо Гидеон Мантел отнесъл зъба в музея?
- Ⓐ за да попита дали зъбът принадлежи на музея
 - Ⓑ за да докаже, че е специалист по фосилите
 - Ⓒ за да чуе какво мислят учените за идеята му
 - Ⓓ за да сравни зъба с други зъби в музея

10. Един учен показал на Гидеон Мантел зъб на игуана. Защо това било важно за Гидеон Мантел?

11. Какво използвал Гидеон Мантел, когато се опитвал да прецени как е изглеждал *игуанодонът*?
- Ⓐ костите, които бил събрал
 - Ⓑ идеи на други учени
 - Ⓒ илюстрации в книги
 - Ⓓ зъби на други влечуги

12. Разгледайте двете рисунки на *игуанодони*. Какво ви помагат да разберете?

13. По-късни открития показали, че Гидеон Мантел е сгрешил относно това, как е изглеждал *игуанодонът*. Попълнете празните места в таблицата.

	Как е изглеждал <i>игуанодонът</i> според Гидеон Мантел	Как е изглеждал <i>игуанодонът</i> според днешните учени
	<i>Игуанодонът</i> е ходел на четири крака.	
		<i>Игуанодонът</i> е имал шип на палеца.
	<i>Игуанодонът</i> е бил дълъг 30 метра.	

2
1
0
8
9

1
0
8
9

1
0
8
9

1
0
8
9

14. Кое откритие показало, че Гидеон е сгрешил относно това, как е изглеждал *игуанодонът*?

Ⓐ още фосили на зъби

Ⓑ научни рисунки

Ⓒ живи игуанодони

Ⓓ цели скелети

Стоп

Край на тази част от книжката.
Моля, спрете работа!

Загадката за гигантския зъб

**Ръководства за оценяване на
въпросите със свободен отговор**

ЗАГАДКАТА НА ГИГАНТСКИЯ ЗЪБ, ВЪПРОС 2

2. Според текста защо преди много време някои хора вярвали във великаните?

Цел: Извличане и използване на информация

Процес: Извеждане на преки заключения

1 – Правилен отговор

Отговорът посочва, че хората преди време вярвали във великаните, защото **намирали огромни кости/скелети/фосили**.

ЗАБЕЛЕЖКА: Някои учениците използват "великански"/„гигантски" като синоним на „голям", „огромен". Това е допустимо, стига отговора да не съдържа, че преди много време хората намирали кости, които **принадлежали на/ са от** великани/гиганти.

Примери:

- *Те намирали кости, които били толкова големи, че не можели да принадлежат на нещо, което познавали.*
- *Те намирали гигантски кости, които били твърде големи и за най-големия хипопотам.*
- *Те намирали огромни кости, твърде големи дори и за слон.*
- *Те намирали наистина големи кости.*
- *Защото фосилите, които намирали били огромни.*
- *Костите били толкова големи, че те мислили, че са от великани, но те били от динозаври.*

0 – Неправилен отговор

Отговорът не посочва, че хората преди време вярвали във великаните, защото намирали прекалено големи кости/скелети/фосили.

Примери:

- *Великаните били наистина големи.*
- *Защото хората не знаели, че костите са от динозаври.*
- *Те намирали кости от великани.*
- *Те намирали неща, които трябвало да принадлежат на великани.*
- *Те намирали кости от динозаври.*

Кодове за липсващ отговор

8	Неадминистриран. Грешка при отпечатването или липсваща страница.
9	Без отговор

ЗАГАДКАТА НА ГИГАНТСКИЯ ЗЪБ, ВЪПРОС 4

4. Каква била новата идея на Бернар Палиси?

Цел: Извличане и използване на информация

Процес: Интерпретиране и обобщаване на идеи и информация

1 – Правилен отговор

Отговорът посочва, че новата идея на Палиси била, че някои фосили **принадлежали на животни, които вече не живеели на земята, били изчезнали или били измрели.**

Примери:

- *Фосилите били от изчезнали животни.*
- *Някои принадлежали на същества, които вече не живеели на земята.*
- *Неговата идея била, че някои животни били напълно изчезнали!*

0 – Неправилен отговор

Отговорът не посочва каква била новата идея на Палиси. Отговорът може да посочва, че **фосилите принадлежали на живи същества** ИЛИ да описва **факти от работата** на Палиси.

Примери:

- *Фосилите били останки от живи същества.*
- *Че динозаврите съществували.*
- *Влечугите са изчезнали.*
- *Той намирал фосили в глината.*
- *Той бил известен грънчар.*
- *Той изучавал фосилите.*

Кодове за липсващ отговор

8	Неадминистриран. Грешка при отпечатването или липсваща страница.
9	Без отговор

ЗАГАДКАТА НА ГИГАНТСКИЯ ЗЪБ, ВЪПРОС 8

8. Гидеон Мантел смятал, че зъбът може би е принадлежал на различни по вид животни. Довършете таблицата, за да покажете кое го е накарало да мисли така.

Вид животно	Кое го кара да мисли така
Тревопасно	Зъбът е плосък и има ръбове.
Гигантско същество	
Влечуго	

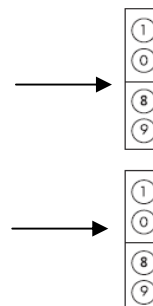
Цел: Извличане и използване на информация

Процес: Интерпретиране и обобщаване на идеи и информация

ЗАБЕЛЕЖКА: ВСЯКА ОТ ДВЕТЕ ЧАСТИ НА ТОЗИ ВЪПРОС ТРЯБВА ДА БЪДЕ ОЦЕНЕНА САМОСТОЯТЕЛНО, ИЗПОЛЗВАЙКИ ОПРЕДЕЛЕНОТО ЗА НЕЯ ПОЛЕ.

Целият въпрос, съдържащ само правилни отговори за всяка от двете части изглежда така:

Вид животно	Кое го кара да мисли така
Тревопасно	Зъбът е плосък и има ръбове.
Гигантско същество	Отговорът посочва големия размер на фосилния зъб (голям, колкото слонски зъб)
Влечуго	Отговорът посочва, че: <ol style="list-style-type: none"> 1) скалите, в които бил намерен били скали, в които се намирили фосили от влечуги, ИЛИ 2) фосилният зъб бил подобен на/като зъб на игуана/зъб на влечуго

1. ГИГАНТСКО СЪЩЕСТВО

1 – Правилен отговор

Отговорът посочва **размера** на фосилния зъб, определящи го като зъб на гигантско същество.

0 – Неправилен отговор

Отговорът не посочва размера на фосилния зъб, определящи го като зъб на гигантско същество. Отговорът може да дава общо описание на фосилите, като не го свързва с хипотезите на Гидеон Мантел за фосилния зъб.

ИЛИ, отговорът може да посочва, че фосилният зъб **бил като слонски зъб**. (Забележете, че в текста се казва: „Но изобщо не приличал на слонски зъб.”).

Примери:

- Приличал на слонски зъб.
- Някои мислели, че големите кости принадлежали на огромни животни.
- Големите кости.

2. ВЛЕЧУГО

1 – Правилен отговор

Отговорът посочва особеностите на фосилния зъб, определящи го като зъб на влечуго.

0 – Неправилен отговор

Отговорът не посочва особеностите на фосилния зъб, определящи го като зъб на влечуго.

Примери:

- То ядяло растения.
- Влечугите гълтали храната си.

Кодове за липсващ отговор

8	Неадминистриран. Грешка при отпечатването или липсваща страница.
9	Без отговор

ЗАГАДКАТА НА ГИГАНТСКИЯ ЗЪБ, ВЪПРОС 10**10. Един учен показал на Гидеон Мантел зъб на игуана. Защо това било важно за Гидеон Мантел?**

Цел: Извличане и използване на информация

Процес: Интерпретиране и обобщаване на идеи и информация

1 – Правилен отговор

Отговорът посочва, че зъбът на игуана **потвърдил теорията на Гидеон Мантел**, че фосилният зъб може да е принадлежал на гигантско влечуго.

Примери:

- *Зъбът на игуаната доказал, че неговият фосил може да е от влечуго.*
- *Помогнал му да открие на какъв вид животно принадлежал.*
- *Зъбът доказал, че той бил прав.*

ИЛИ, отговорът посочва, че **зъбът на игуана приличал на фосилния зъб**.

Примери:

- *Той бил плосък и имал ръбове.*
- *Зъбът на игуана изглеждал като фосилния зъб.*
- *Той успял да види, че те изглеждат еднакво.*
- *Той можел да каже, че те са един и същи зъб.*
- *Той прекарал години в търсене на зъб, който да прилича на фосилния.*

0 – Неправилен отговор

Отговорът не посочва защо оглеждането на зъба на игуана било важно за Гидеон Мантел.

Примери:

- *Той искал да стане известен.*
- *Защото му помогнал.*
- *Той искал да докаже, че динозаврите са изчезнали.*
- *Той си мислил, че ще бъде интересно да види зъб на игуана.*
- *Той искал да научи повече за влечугите.*
- *Той искал да сравни двата зъба. [Забележете, че отговорът не обяснява защо искал да направи сравнение.]*
- *Зъбът показал, че той бил умен. [Забележете, че отговорът се фокусира върху личността, не върху откритието на Гидеон Мантел.]*

Кодове за липсващ отговор

8	Неадминистриран. Грешка при отпечатването или липсваща страница.
9	Без отговор

ЗАГАДКАТА НА ГИГАНТСКИЯ ЗЪБ, ВЪПРОС 12

12. Погледнете двете рисунки на игуанодони. Какво ви помагат да разберете?

Цел: Извличане и използване на информация

Процес: Анализ и оценка на съдържанието, езика и структурата на текста

2 – Пълно разбиране

Отговорът посочва, че рисунките показват **промяна в научните идеи** ИЛИ че рисунките показват **представите на различни учени** за това как е изглеждал игуанодонът.

Примери:

- *Че днес учените мислят, че игуанодонът е изглеждал по различен начин от този на Гидеон Мантел.*
- *За да покаже как са се променили идеите на хората за това как е изглеждал игуанодонът.*
- *За да покаже, че различните хора имат различни идеи за това как е изглеждал.*
- *Гидеон Мантел мислил, че игуанодонът ходил на четирите си крака, но по-късно учените променили представите си.*
- *Различните учени/хора мислят различно.*

ИЛИ, отговорът посочва, че рисунките ни помагат да разберем **грешките, допуснати от Гидеон Мантел** или други хора.

Примери:

- *За да покаже, че Гидеон Мантел направил някои грешни неща.*
- *Че хората понякога допускат грешки.*

1 – Частично разбиране

Отговорът посочва, че игуанодонът **изглеждал по различен начин** на двете рисунки.

Примери:

- *За да ни покаже, че те изглеждат различно.*
- *Колко различни са, но колко общо имат.*
- *Помагат ми да видя разликите.*

ИЛИ, отговорът посочва **една описателна характеристика** за една от двете рисунки без да посочва промяната в научните идеи или представи на различни хора/учени.

Пример:

- *Че Гидеон Мантел мислил, че той има рог.*

ИЛИ, отговорът посочва **една разлика** между двете рисунки без да посочва промяната в научните идеи или представи на различни хора/учени.

Пример:

- *На едната има четири крака, а на другата два.*

0 – Неправилно разбиране

Отговорът не посочва целта на рисунките. Отговорът може да посочва някакво **предимство** на една от двете рисунки ИЛИ да посочва **общото** между двете рисунки.

ИЛИ, отговорът може да посочва, че самият **игуанодон се е променил с времето**, а не представите на хората за него.

Примери:

- *За да покаже как са изглеждали игуанодоните.*
- *Те ти помагат да разбереш как игуанодонът се е променил през годините.*
- *Те ми показват, че те са се хранили с растения.*
- *Те имали четири крака.*

Кодове за липсващ отговор

8	Неадминистриран. Грешка при отпечатването или липсваща страница.
9	Без отговор

ЗАГАДКАТА НА ГИГАНТСКИЯ ЗЪБ, ВЪПРОС 13

13. По-късни открития показали, че Гидеон Мантел е сгрешил относно това, как е изглеждал игуанодонът. Попълнете празните места в таблицата.

Как е изглеждал игуанодонът според Гидеон Мантел.	Как е изглеждал игуанодонът според днешните учени
Игуанодонът е ходел на четири крака.	
	Игуанодонът е имал шип на палеца.
Игуанодонът е бил дълъг 30 метра.	

Цел: Извличане и използване на информация

Процес: Интерпретиране и обобщаване на идеи и информация

ЗАБЕЛЕЖКА: ВСЯКА ОТ ТРИТЕ ЧАСТИ НА ТОЗИ ВЪПРОС ТРЯБВА ДА БЪДЕ ОЦЕНЕНА САМОСТОЯТЕЛНО, ИЗПОЛЗВАЙКИ ОПРЕДЕЛЕНТО ЗА НЕЯ ПОЛЕ.

Целият въпрос, съдържащ само правилни отговори за всяка от трите части изглежда така:

Как е изглеждал игуанодонът според Гидеон Мантел	Как е изглеждал игуанодонът според днешните учени
Игуанодонът е ходел на четири крака.	(Понякога) игуанодонът <u>ходил/стоял на два/задните си крака.</u>
Игуанодонът имал <u>рог</u> (на главата/лицето/носа си) ИЛИ, <u>шипът бил на главата/лицето/носа му.</u>	Игуанодонът е имал шип на палеца.
Игуанодонът е бил дълъг 30 метра.	Игуанодонът бил <u>дълъг 9 метра.</u>

1
0
8
9

1
0
8
9

1
0
8
9

1. ИГУАНОДОНЪТ Е ХОДЕЛ НА ЧЕТИРИ КРАКА

1 – Правилен отговор

Отговорът посочва разликата в убежденията на Гидеон Мантел и днешните учени за това как е ходил/стоял игуанодонът.

0 – Неправилен отговор

Отговорът не посочва начина, по който днешните учени смятат, че е ходил/стоял игуанодонът.

Примери:

- Той ходил на 4 крака.
- Той стоял.

2. ИГУАНОДОНЪТ Е ИМАЛ ШИП НА ПАЛЕЦА

1 – Правилен отговор

Отговорът посочва разликата в убежденията на Гидеон Мантел и днешните учени за това **къде се е намирал шипът** на игуанодона.

0 – Неправилен отговор

Отговорът не посочва къде Гидеон Мантел мислил, че игуанодонът имал шип.

Примери:

- Няма шип на палеца.
- Имал шип на гърба.

3. ИГУАНОДОНЪТ Е БИЛ ДЪЛЪГ 30 МЕТРА

1 – Правилен отговор

Отговорът посочва разликата в убежденията на Гидеон Мантел и днешните учени за **дължината** на игуанодона.

0 – Неправилен отговор

Отговорът не посочва дължината на игуанодона според днешните учени.

Пример:

- Той не бил дълъг 9 метра.

Кодове за липсващ отговор

8	Неадминистриран. Грешка при отпечатването или липсваща страница.
9	Без отговор

